

PILAR 3 13

SPAREBANKEN MØRE

Innhold

3	1	Innledning
4	2	Ansvarlig kapital og kapitalkrav
4	2.1	Konsolidering
4	2.2	Ansvarlig kapital
5	2.3	Kapitalkrav (Pilar 1)
6	3	Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Møre (Pilar 2)
6	3.1	Kredittrisiko
	3.2	Konsentrasjonsrisiko - kreditt
9	3.2	Markedsrisiko
11	3.3	Likviditetsrisiko
11	3.4	Operasjonell risiko
11	3.5	Strategisk risiko
12	3.6	Forretningsrisiko
12	3.7	Omdømmerisiko
12	3.8	Systemrisiko
12	3.9	Konsentrasjonsrisiko på andre områder enn kreditt
12	3.10	Pantsetting av egne aktiva
13	3.11	Scenariomodellering og stresstester
14	3.12	Kapitalfordeling
14	3.13	ICAAP - prosess og metodikk
15	4	Forskjeller i regulatorisk og økonomisk kapitalbehov (Pilar 1 og Pilar 2)
15	4.1	Kredittrisiko
15	4.2	Markedsrisiko
15	4.3	Operasjonell risiko
15	5	Godtgjørelsesordning

1 INNLEDNING

Denne rapporten inneholder informasjon om risikostyring, risikomåling og kapitaldekning i henhold til kravene i kapitalkravsforskriftens Pilar 3. Rapporten oppdateres årlig.

Metodene som anvendes for beregning av kapitalkrav for kredittrisiko, markedsrisiko

og operasjonell risiko (Pilar 1) er beskrevet. Videre inneholder rapporten informasjon om bankens interne måling, rapportering og styring av risiko (Pilar 2). Metodene for beregning av økonomisk kapital og bruken av denne i bankens styring er beskrevet. Økonomisk kapital tallfestes også for andre typer risiko enn

de som dekkes av kapitalkravene.

For supplerende opplysninger om finansiell stilling og utvikling henvises det til års- og kvartalsrapporter som gir ytterligere informasjon om risikoforhold for Sparebanken Møre.

2 ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALKRAV

2.1 - Konsolidering

Konsernet Sparebanken Møre består av morbank og datterselskapene Møre Boligkreditt AS, Møre Eiendomsmegling AS og Sparebankeiendom AS. Morbank og Møre Boligkreditt AS er de eneste selskapene som har kredittrisiko. Sparebanken Møre har konsesjon som verdipapirforetak. Denne virksomheten er ikke skilt ut i eget foretak, men

utøves hovedsakelig i morbankens seksjon Treasury & Markets.

Alle datterselskap er fullt konsolidert i kapitaldekningen. Investeringer i datterselskap er i morbankens regnskap vurdert etter kostmetoden. Sparebanken Møre legger vekt på at de ulike enhetene i konsernet til enhver

tid har tilfredsstillende kapitalisering. Det er ingen særskilte begrensninger, ut over de lovmessige, på styrets muligheter for kapitaloverføring.

Datterselskap	Bokført verdi morbank (mill. kroner)	Antall aksjer	Eierandel
Møre Boligkreditt AS	700	700 000	100 %
Møre Eiendomsmegling AS	9	9 150	100 %
Sparebankeiendom AS	12	74	100 %

2.2 - Ansvarlig kapital

Konsern			Morbank		Møre Boligkreditt AS	
2013	2012		2013	2012	2013	2012
989	784	Egenkapitalbevis/aksjekapital	989	784	700	500
-4	-9	- Egne egenkapitalbevis	-4	-9	0	0
353	186	Overkurs	353	186	0	0
684	592	Utjevningsfond	684	592	0	0
125	0	Gavefond	125	0	0	0
1 935	1 835	Grunnfond	1 935	1 835	0	0
47	40	Verdireguleringsfond	47	40	0	0
0	1	Fond for urealiserte gevinster	0	1	0	0
79	94	Avsatt utbytte EKB	79	94	0	0
87	110	Avsatt til utbyttedmidler lokalt	87	110	0	0
196	128	Annen egenkapital	0	0	3	3
4 491	3 761	Sum balanseført egenkapital	4 295	3 633	703	503
-41	-23	Utsatt skatt, goodwill og immaterielle eiendeler	-51	-22	0	0
-55	-83	Fradrag overfinansiering pensjonsforpliktelser	-55	-83	0	0
-47	-40	Verdireguleringsfond	-47	-40	0	0
0	-1	Fond for urealiserte gevinster	0	-1	0	0
-10	-10	50 % fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-10	-10	0	0
999	1 002	Fondsobligasjoner	999	1 002	0	0
-79	-94	Fradrag for avsatt utbytte til EKB	-79	-94	0	0
-87	-110	Fradrag for avsatt utbyttedmidler lokalt	-87	-110	0	0
5 171	4 402	Sum kjernekapital	4 965	4 275	703	503
4 172	3 400	Ren kjernekapital	3 966	3 273	703	503
Tilleggskapital utover kjernekapital:						
499	299	Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital	499	299	0	0
20	18	45 % tillegg av netto ureal. gev. på aksjer, andeler og EKB klassifisert som tilgjengelig for salg	20	18	0	0
-10	-10	50 % fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-10	-10	0	0
509	307	Sum tilleggskapital	509	307	0	0
5 680	4 709	Netto ansvarlig kapital	5 474	4 582	703	503

2.3 - Kapitalkrav (Pilar 1)

Konsern		Morbank		Møre Boligkreditt AS		
2013	2012	2013	2012	2013	2012	
6	4	Lokale og regionale myndigheter (herunder kommuner)	6	4	0	0
22	21	Offentlig eide foretak	22	21	0	0
37	36	Institusjoner	275	212	8	3
832	839	Foretak	845	853	0	0
272	310	Massemarkedsengasjementer	272	266	8	14
1 222	1 118	Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	781	781	426	321
13	21	Forfalte engasjementer	13	21	0	0
15	15	Obligasjoner med fortrinnsrett	18	29	2	0
92	93	Øvrige engasjementer	130	116	3	2
2 511	2 457	Sum kredittrisiko	2 362	2 303	447	340
0	4	Valutarisiko	0	4	0	0
176	170	Operasjonell risiko (basismetode)	163	163	12	9
-15	-15	Fradrag i kapitalkravet	-15	-10	0	0
2 672	2 617	Minimumskrav til ansvarlig kapital	2 511	2 460	459	349
17,02 %	14,63 %	Kapitaldekning (%)	17,44 %	14,93 %	12,25 %	11,54 %
15,48 %	13,68 %	Kjernekapitaldekning (%)	15,82 %	13,99 %	12,25 %	11,54 %
12,50 %	10,55 %	Ren kjernekapitaldekning (%)	12,65 %	10,65 %	12,25 %	11,54 %

2.3.1 Kredittrisiko

Sparebanken Møre benytter standardmetoden for beregning av regulatorisk kapitalkrav.

Nedskrivning for tap foretas når det foreligger objektive indikasjoner for at et utlån har verdifall som følge av svekket kredittverdighet. En nedskrivning blir reversert når tapet er redusert og objektivt kan knyttes til en hendelse inntruffet etter nedskrivningstidspunktet. Alle utlån som anses som vesentlige, samt et utvalg andre, blir vurdert individuelt for å se om det foreligger objektive bevis for verdifall.

Enkeltutlån vurderes for nedskrivning dersom det foreligger objektive bevis for:

- Vesentlige finansielle problemer hos debitor.
- Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd. Et engasjement blir vurdert som misligholdt dersom låntakeren ikke betaler forfalte terminer, eller overtrekk ikke er dekt inn, maksimalt innen 90 dager.
- Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller i andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor.
- Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling, annen finansiell restrukturering eller at debtors bo blir tatt under konkursbehandling.

2.3.2 Markedsrisiko

Sparebanken Møre har ikke posisjoner pr 31.12.2013 som innebærer at det beregnes kapitalbehov for markedsrisiko etter de regulatoriske regler (Pilar 1).

2.3.3 Operasjonell risiko

Sparebanken Møre benytter basismetoden ved beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko. Dette betyr at beregningsgrunnlaget består av gjennomsnittlig inntekt siste tre år multiplisert med 12,5. Kapitalkravet utgjør 15 % av dette beregningsgrunnlaget. Konsernets samlede inntekter benyttes iht. Kapitalkravsforskriften § 42-1.

3 RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANKEN MØRE (PILAR 2)

Note 3 i Sparebanken Møres årsrapport har en fylldig beskrivelse av strategier og prosesser for risikostyring, inkludert organisering, rapportering og gjennomføring av risikostyring i konsernet. Styret og ledelsen får bl.a. månedlige risikorapporter (kvartalsvis utvidet med analyser av både kundemarked og makroøkonomi), og alle ledd i linjeorganisasjonen følges opp i forhold til i forhold til risikoutviklingen innenfor sitt ansvarsområde.

Konsernet har følgende overordnede føringer for de ulike risikoområdene:

• Kredittrisiko	Det aksepteres moderat til betydelig risiko
• Markedsrisiko	Det aksepteres lav risiko
• Likviditetsrisiko	Det aksepteres moderat risiko
• Operasjonell risiko	Det aksepteres lav til moderat risiko
• Strategisk risiko	Det aksepteres lav risiko
• Forretningsrisiko	Det aksepteres lav risiko
• Omdømmerisiko	Det aksepteres lav risiko

Konsernet har retningslinjer for rutinemessig vurdering av samlet kapitalbehov (ICAAP). Styret tar aktivt del i gjennomgangen og etablerer eierskap blant annet gjennom ICAAPs sentrale rolle i bankens langsiktig strategiske plan. Prosessen gjennomføres minst årlig og gjennomgås med styret, kontrollkomitéen, revisjonsutvalget og bankens ledergruppe før den oversendes til Finanstilsynet. ICAAP beskriver kapitalbehov for ulike typer risiko for både nåværende situasjon, forventet utvikling, samt mulige «nedgangs-scenarier» basert på negativ utvikling i omgivelsene og/eller bankens inntjening.

3.1 Kredittrisiko

Kredittrisiko utgjør Sparebanken Møres største risikoområde. Inkludert i dette er også mot-partsrisiko og konsentrasjonsrisiko. Konsernet eksponeres for denne risikoformen gjennom utlåns- og leasingprodukter til private og næringslivskunder, samt gjennom aktiviteter i bankens seksjon for Treasury & Markets.

- Kredittpolitikken skal fremme en kredittkultur der kredittverdighet sees i et langsiktig perspektiv hvor generelle og bransjemessige konjunktursvingninger hensyntas.
- Sparebanken Møres geografiske kjerneområde skal være Møre og Romsdal (for småkraft vurderes også Sogn og Fjordane nord for Sognefjorden som kjerneområde). Det er adgang til å gi finansiell bistand til investeringer/etableringer utenfor kjerneområdet når dette eiermessig er knyttet til enkeltpersoner eller selskaper i eller tilknyttet Møre og Romsdal.
- Risikoutvikling i portefølje måles og overvåkes blant annet ved hjelp av beregnet sannsynlighet for mislighold (PD) og forventet tap (EL). Banken benytter egenutviklede modeller for misligholdssannsynlighet (PD), forventet tapsgrad (LGD) og forventet eksponering ved mislighold (EAD). Disse parametrene beregnes månedlig på kundenivå og benyttes i kredittgiving og prising, beregning av risikjustert lønnsomhet, balansert målstyring, samt ved bereg-

ning av behov for gruppenedskrivning. Banken har søkt Finanstilsynet om godkjenning til å benytte interne målemetoder (grunnleggende IRB i henhold til Basel II) ved beregning av kapitaldekning for kredittrisiko. Søknaden er under behandling, men banken har i flere år benyttet modellene i sin interne styring og måling av kredittrisiko.

- Selv om både betalingsevne og sikkerhet vurderes betryggende, er finansieringen ikke interessant med mindre banken, på kort eller lang sikt, oppnår tilfredsstillende lønnsomhet på allokert kapital. Prising av engasjement er en integrert del av kredittbeslutningen.
- Det gjennomføres periodiske stresstester for å vurdere tapspotensialet i kredittporteføljen som følge av store, men ikke usannsynlige negative endringer i rammebetingelser.

Sparebanken Møre har et risikoklassifiseringssystem hvor alle kredittkunder blir scoret i egen-utviklede modeller etter misligholdssannsynlighet (PD), tapsgrad (LGD) og eksponering ved mislighold (EAD). Modellene er utviklet basert på bankens egen historikk, og danner grunnlag for bankens søknad til Finanstilsynet om å benytte grunnleggende IRB metode for beregning av kapitalkrav. For bruk i internstyring benyttes versjoner av modellparametrene som er tilpasset dagens situasjon, i motsetning til Pilar 1 hvor de skal være langsiktig/nedgangsjustert. Disse estimatene for

forventet tap og kapitalkrav er også implementert i prisingen av bankens engasjementer.

I forbindelse med ICAAP beskrives et alvorlig nedgangsscenario, som så «oversettes» til anslått effekt på IRB-modellenes input-parametere. Dette kjøres så for å beregne både forventet og uventet tap i et slikt scenario.

Treasuryrisiko er en del av den totale kredittrisikoen. Eksponeringen er knyttet til obligasjoner og sertifikat i bankens likviditetsreserveportefølje, kortsiktige utlån til andre banker, og eksponering som følge av finansielle derivat som er inngått for å nøytralisere rente- og valutarisiko banken har påtatt seg. Konsernet stiller krav om CSA-avtale (Credit Support Annex) før derivathandel mot enhver motpart. Dette gir Sparebanken Møre sikkerhet for en gitt eksponering. Avtalen med motpart definerer når pant skal overføres mellom partene. Sparebanken Møre praktiserer kontantpant mot sine motparter. Markedsverdien av alle derivater inngått mellom Sparebanken Møre og motparten avregnes enten daglig eller ukentlig. Konsernet tilpasser seg regelverket i EMIR (European Market Infrastructure Regulation) i løpet av 2014. Pr utgangen av 2013 hadde bankens eksponering i finansielle derivat en nominell verdi på 31,1 mrd. kroner. Likviditetsporteføljen hadde en markedsverdi på 5,1 mrd. Kroner. Likviditetsporteføljen i Sparebanken Møre er omtalt i kapittel 3.4 om Likviditetsrisiko.

3.1.1 Kredittksporing

Basert på bankens risikovurderinger kan engasjementene risikogrupperes som følger:

Engasjementer fordelt på risikogrupper 2013

KONSERN					MORBANK			
Brutto utlån	Gar./remb. 1)	Trekk-fasiliteter	Total eksponering	Risikogrupper basert på sannsynlighet for mislighold	Brutto utlån	Gar./remb. 1)	Trekk-fasiliteter	Total eksponering
37 602	963	3 495	42 060	Lav risiko (0% - < 1%)	23 758	963	2 730	27 451
6 281	455	234	6 970	Middels risiko (1% - < 4%)	5 624	455	261	6 340
2 021	20	38	2 079	Høy risiko (4% - < 100%)	1 820	20	38	1 878
524	5	3	532	Misligholdte/tapsutsatte engasjement	519	5	3	528
46 428	1 443	3 770	51 641	Sum utlån før nedskrivninger på ind./grupper av utlån	31 721	1 443	3 032	36 197
-306	0	0	-306	- Nedskrivning (individuelle og gruppevis nedskrivninger)	-305	0	0	-305
46 122	1 443	3 770	51 335	Netto utlån og fordringer på kunder 31.12.2013	31 416	1 443	3 032	35 892

1) Garantier/remburser m.m. er omregnet til kredittkvalitets størrelser.

Tabellen nedenfor viser den prosentvise fordelingen av engasjement knyttet til ulike nivåer for sikkerhetsstillelse. Eksempelvis betyr linjen 0-60 % at engasje-

mentene er lavere enn 60 % av sikkerhetsobjektet. 100 % betyr at lånebeløpet overstiger verdien på sikkerhetsobjektet. Bankens retningslinjer for verdi-

fastsettelse av sikkerhetsobjekter er benyttet. Dette innebærer at sikkerhetsobjektene er forsiktig vurdert sett i forhold til markedsverdier.

Sikkerhetsnivå	Personkunder	Næringsliv	Andel totalt
0 % - 60 %	45,2 %	50,6 %	46,9 %
60 % - 70 %	16,9 %	6,7 %	13,7 %
70 % - 80 %	16,5 %	13,4 %	15,5 %
80 % - 90 %	7,2 %	5,5 %	6,7 %
90 % - 100 %	4,1 %	3,2 %	3,8 %
Over 100 %	8,7 %	16,9 %	11,3 %
Usikret	1,4 %	3,7 %	2,1 %
Totalsum	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Tabellen nedenfor viser brutto utlån fordelt etter sektorgrupper. Tallene er for konsernet og i hele mill. kroner.

SEKTOR/NÆRING	31.12.13	31.12.12
Jordbruk og skogbruk	488	496
Fiske og fangst	2 965	3 241
Industri og bergverk	1 353	1 220
Bygg og anlegg	797	716
Varehandel og hotell	581	654
Utenriks sjøfart/supply	1 568	1 609
Eiendomsdrift	5 597	5 689
Faglig/finansiell tjenesteytelse	707	687
Transport, privat/offentlig tjenesteytelse	1 603	1 515
Offentlig forvaltning	32	20
Utlandet	162	100
Andre	121	143
Sum næringsliv/offentlig	15 974	16 090
Personkunder	30 454	27 650
Sum	46 428	43 740
Individuelle nedskrivninger	-166	-166
Gruppevisse nedskrivninger	-140	-140
Sum netto utlån	46 122	43 434

Konsernet foretar fullstendige tapsvurderinger hvert kvartal. Nedskrivning for tap foretas når det foreligger objektive indikasjoner for at et utlån har verdifall som følge av svekket kredittverdighet. Alle utlån som er anses som vesentlige, samt et utvalg andre,

blir vurdert individuelt for å se om det foreligger objektive bevis for verdifall. Gruppevisse nedskrivninger beregnes på undergrupper av utlån der det foreligger objektive hendelser som viser at den fremtidige kontantstrømmen for betjening av engasjementene

er svekket, hvor det ikke er mulig å gjennomgå alle engasjementene på individuell basis, eller hvor informasjon ikke er identifiserbar på engasjementnivå.

Tabellen nedenfor viser tapsnedskrivninger og mislighold utover 90 dager for konsernet fordelt etter sektorgrupper.

SEKTOR/NÆRING	Individuelle nedskrivninger på utlån	Nedskrivninger på grupper av utlån	Misligholdte utlån over 90 dager
Jordbruk og skogbruk	5		1
Fiske og fangst	52		8
Industri og bergverk	26		22
Bygg og anlegg	11		11
Varehandel og hotell	9		3
Utenriks sjøfart/supply	0		0
Eiendomsdrift	38		18
Faglig/finansiell tjenesteytelse	0		4
Transport, privat/offentlig tjenesteytelse	5		19
Offentlig forvaltning	0		0
Utlandet	0		0
Andre	0		0
Sum næringsliv/offentlig	146	107	86
Personkunder	20	33	66
Sum	166	140	152

Tabellen nedenfor viser misligholdte engasjement i konsernet (kundens totale engasjement) over 3 måneder.

	31.12.13			31.12.12		
	Sum	PM	NL	Sum	PM	NL
3 - 6 måneder	64	24	40	73	19	54
6 - 12 måneder	32	17	15	107	10	97
Over 12 måneder	56	25	31	77	39	38
Brutto mislighold	152	66	86	257	68	189
Individuelle nedskrivninger/avsetninger	35	6	29	71	8	63
Netto mislighold	117	60	57	186	60	126

Tabellen nedenfor viser tapsutsatte engasjement i konsernet. Sum av misligholdte engasjement over 3 måneder og øvrige ikke-misligholdte engasjement med individuell tapsnedskrivning.

	31.12.13			31.12.12		
	Sum	PM	NL	Sum	PM	NL
Engasjement før individuelle tapsnedskrivninger:						
Misligholdte engasjement over 3 mnd	152	66	86	257	68	189
Ikke-misligholdte engasjement med tapsnedskrivninger	382	38	344	324	45	279
Sum engasjement før individuelle tapsnedskrivninger	534	104	430	581	113	468
Individuelle tapsnedskrivninger på:						
Misligholdte engasjement over 3 mnd	35	6	29	71	8	63
Ikke-misligholdte engasjement med tapsnedskrivninger	131	14	117	95	15	80
Sum individuelle tapsnedskrivninger	166	20	146	166	23	143
Engasjement etter individuelle tapsnedskrivninger:						
Misligholdte engasjement over 3 mnd	117	60	57	186	60	126
Ikke-misligholdte engasjement med tapsnedskrivninger	251	24	227	229	30	199
Sum tapsutsatte engasjement etter individuelle tapsnedskrivninger	368	84	284	415	90	325
Sum tapsutsatte engasjement før individuelle tapsnedskrivninger i % av utlån	1,16	0,34	2,71	1,34	0,41	2,91
Sum tapsutsatte engasjement etter individuelle tapsnedskrivninger i % av utlån	0,80	0,28	1,79	0,96	0,33	2,02

Det vises for øvrig til årsrapporten for mer utfyllende informasjon om kreditteksponeringen og tallstørrelser for morbanken.

3.1.2 Konsentrasjonsrisiko - kreditt

Eksposering mot store engasjementer skal være begrenset. Konsentrasjonsrisiko styres ved fordeling mellom personmarked og næringsliv, rammer for bransjeeksponering og grenser for andel store engasjementer over 10 % av ansvarlig kapital. Det er

videre etablert rammer mot motparter som relateres til aktivitet i seksjon Treasury & Markets.

I bankens styring av konsentrasjonsrisiko tas det hensyn til både næringslivskundenes andel av total-

volumet, konsentrasjon på store enkeltkunder, eksponering mot samvarierende næringer, eksponering mot volatile næringer og geografisk konsentrasjon.

3.2 Markedsrisiko

Sparebanken Møres markedsrisiko styres gjennom definerte posisjonsrammer for hvert risikoområde. Styring av markedsrisiko er nedfelt i de ulike selskapers markedsrisikostrategi. Strategiene vedtas av styret, og gir de overordnede føringene for konsernets aktiviteter i kapitalmarkedet, herunder rammer for bankens samlede eksponeringer innenfor valuta, renter og aksjer.

Sparebanken Møre legger Finanstilsynets metodikk beskrevet i Modul for markedsrisiko til grunn ved vurdering av markedsrisikoen. Vurderingen foretas for aktivaklassene aksjer, renter og valuta. Posisjoner i derivater inngår i den samlede vurderingen innenfor hver enkelt aktiva-klasse. Hovedregelen er at risikovurderingen skal baseres på de markedsrisikorammene som institusjonen har etablert og en slik regel er lagt til grunn her. Vurderingen

baseres på tre ulike risikofaktorer; eksponering, risikospredning, og markedslividitet. Det tas ikke hensyn til eventuelle diversifiseringseffekter mellom aktivaklassene.

Styret fastsetter årlig totalrammen for Sparebanken Møres markedsrisiko, som skal være tilpasset bankens aktivitetsnivå og risikotoleranse. Ved behov kan rammen endres hyppigere.

3.2.1 Renterisiko

Sparebanken Møre tar på seg renterisiko som følge av posisjoner i rentebærende finansielle instrumenter, herunder derivater. Renterisiko knyttet til

bankporteføljen, det vil si renterisiko som oppstår som et resultat av ulik rentebinding på lån og innskudd samt sikringsforretninger knyttet til dette, vurderes

særskilt med egne risikorammer. Banken har kort rentebinding og renterisikoen vurderes som moderat.

Tabellen viser potensiell resultateffekt av verdiendringer på finansielle eiendeler og forpliktelser ved en økning i rentenivået på ett prosentpoeng:

	0-1 mnd	1-3 mnd	3-12 mnd	1-5 år	> 5 år	Sum
Totalt	-6 786	3 930	3 668	-13 196	-1 816	-14 199
- Valuta	-434	-662	208	561	205	-122
- Likviditetsportefølje	-2 216	-4 032	-228	93	5	-6 378

3.2.2 Valutarisiko

Sparebanken Møres eksponering for valutarisiko kommer av mismatch mellom underliggende forretninger og sikringsforretninger, samt nødvendig

beholdning på konsernets arbeidskonti i utenlandske banker og kassabeholdning av sedler i utenlandsk valuta. Banken har ikke handelsportefølje i

FX-kontrakter. Sparebanken Møres valutarisiko er lav og godt innenfor de grenser som er angitt i forskrift.

Bankens valutaposisjoner er som følger:

Netto posisjon inkl. sedler og renter	19 528
Netto posisjon eksklusive sedler og renter	6 014
Netto posisjon sedler	3 876

3.2.3 Aksjerisiko

Bankens aksjerisiko er svært begrenset. Eierposisjonen i Nets AS verdivurdert til 82 mill. kroner utgjør den

største enkeltinvesteringen.

Aksjeeksponeringen i de ulike porteføljene vises i tabellen nedenfor.

PORTEFØLJE	Verdi
Handelsportefølje	2 128
Markedsstrategisk portefølje	56 156
Restruktureringsportefølje	675
Virksomhetsstrategisk portefølje	151 981

3.3 Likviditetsrisiko

Styring av bankens likviditetsrisiko tar utgangspunkt i finansieringsstrategien. Banken skal i en normalsituasjon ha en likviditetsbuffer som gjør at den skal kunne oppfylle sine forpliktelser i 12 måneder uten ekstern tilførsel av ukommitterte kapitalmarkedsinnlån.

Det er etablert beredskapsplaner for håndtering av ulike scenarier. Banken skal ha likviditets-reserver for å kunne håndtere en hard bankspesifikk krise (omgivelsenes tap av tillit til banken) i minimum 6 måneder. Ved en systemkrise (varierende grad av uttørring av norske og utenlandske likviditetskilder) skal banken ha likviditetsreserver og muligheter for å kunne iverksette øvrige tiltak for å kunne håndtere

en mild systemspesifikk krise i 12 måneder, og en hard systemspesifikk krise i 6 måneder. Basert på de ulike krisescenariene er det fastsatt målsettinger for hvor lenge Sparebanken Møre skal være i stand til å håndtere situasjonene med bakgrunn i likviditetsreserver og øvrige iverksettelse av tiltak.

LCR måler institusjonenes evne til å overleve en stressperiode på 30 dager. LCR øker betydningen av likvide eiendeler med høy kvalitet. NSFR måler langsiktigheten i institusjonens finansiering. NSFR medfører at institusjonene i større grad må finansiere illikvide eiendeler ved hjelp av stabil og langsiktig finansiering. Finanstilsynets likviditetsindikator, LBI, inkluderer flere likvide aktiva enn hva som inngår i

LCR, det vil si at ytterligere OmF med lavere rating tas med, samt andre papirer som er deponert (men ikke trukket på) eller som er deponerbare i sentralbanker. Videre tas det ikke høyde for Basel III-kravet til likviditet på verdipapirene som inngår i LCR. Alle nivå 2-aktiva inkluderes, det vil si også det som holdes utover 40 prosentgrensen i LCR og uten avkortning i LCR på 15 prosent. Sparebanken Møre tilpasser seg det nye regelverket, både gjennom endringer i interne strategier, samt gjennom faktiske tilpasninger. Konsernet rapporterer også regelmessig, i henhold til rapporteringskrav, til tilsynsmyndighetene om utviklingen knyttet til likviditetsindikatorne.

Sparebanken Møre hadde følgende rapporterte størrelser for de ulike likviditetsindikatorne pr 31.12.2013:

	Verdi
LCR	118,8
LBI	177,9
NSFR	102,3
Likviditetsindikator 1	103,3

3.4 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risikoen for tap som skyldes utilstrekkelig eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer, samt eventuelle eksterne hendelser. Dette kan være svikt i rutiner, svikt i datasystem, kompetansesvikt, feil fra bankens underleverandører, tillitsbrudd hos ansatte og kunder, ran, underslag m.m. Styret i Sparebanken Møre har vedtatt at det aksepteres lav til moderat risikoprofil knyttet til dette risikoområdet. Målrettede tiltak for å forebygge og redusere den operasjonelle risikoen kan være fysiske sikringstiltak, etablerte beredskapsplaner, ransøvelser, forsikringsordninger og kompetansehevede tiltak.

Kunden står i fokus i Sparebanken Møres utadrettede aktiviteter. De siste årene har banken lagt ned vesentlige ressurser knyttet til Autorisasjonsordningen for finansielle rådgivere (AFR). Ved utgangen av 2013 er 254 av bankens ansatte ferdig autoriserte finansielle rådgivere. Av disse er 21 ansatte autorisert i 2013. I tillegg til AFR har alle lederne i kundeposisjon gjennomført sensorkursopplæring for AFR. Dette har gitt lederne svært god trening og praksis i å utøve sin lederrolle. I 2013 har Sparebanken Møre også gjennomført kurset «Godkjent Intern Kredittkompetanse». I løpet av året hadde 241 av bankens ansatte bestått dette kurset. Et tilstrekkelig kompetansenivå hos våre medarbeidere er et viktig bidrag for å redusere den operasjonelle risikoen, og samtidig gi våre kunder en god opplevelse av å være kunde i vår bank. Styret er svært fornøyd med det betydelige kompetanseløftet den enkelte medarbeider og banken som finansorganisasjon har gjort.

Sparebanken Møre bruker store ressurser for å sørge for god IKT-sikkerhet. De siste årene er truslene på IKT-området generelt blitt flere og større. Forsøk på både uautorisert tilgang mot nettbank og skimming er registrert og håndtert. Det ble i 2013 ikke registrert kritiske sikkerhetshendinger på IKT-området, men arbeidet med IKT-sikkerhet står høyt på agendaen også fremover.

Fokus på hvitvaskingsregelverket er stort i konsernet. Gjennom 2013 er det internt i banken avholdt kurs og seminar om temaet. Videre er internkontrollen på dette området ytterligere blitt skjerpet, dette som et tillegg til de automatiserte kontrollsystemene som er etablert i banken.

Sparebanken Møres operative og etablerte internkontroll er et viktig hjelpemiddel for å redusere den operasjonelle risikoen, både gjennom avdekking og oppfølging. Den enkelte leder har et særskilt individuelt ansvar for å påse at internkontrollen innen sitt ansvarsområde fungerer og blir gjennomført som forutsatt. Dette innebærer at ledere på alle plan overvåker vedtatte kontrolltiltak innenfor sitt område. Slik innsikt oppnås normalt ved personlig nærvær, oppfølging av medarbeidere, stikkprøvekontroller, gjennomgang av nøkkeltall og avviksmålninger mv. Dette prinsippet er også gjeldende for ledere av datterselskapene i konsernet.

Konsernets internrevisjon har i 2013 vært utkontraktert til BDO. Internrevisjonen rapporterer til revisjonsutvalget og styret. I sin årsrapport for 2013

har internrevisor rapportert til styret at konsernet har en governance, risikostyring og internkontroll som er tilfredsstillende, gitt Sparebanken Møres størrelse og kompleksitet. Internrevisor har gjennom året videre foretatt en gjennomgang av bankens egevaluering av risikostyring og internkontroll. Denne ble ansett som tilfredsstillende, både i forhold til prosess for gjennomføring, detaljeringsgrad ved utførelse, samt sammendragsrapportering til styret. Egevalueringen ble for øvrig vurdert å være i tråd med de kravene som stilles i "Forskrift om risikostyring og internkontroll".

Kapitalkrav baseres på strategisk plan for kommende 3 år og beregnes iht. basismetoden. (Beskrevet i avsnitt 2.3.3.).

3.5 Strategisk risiko

Strategisk risiko er risiko for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser for vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp. I Sparebanken Møre er denne risiko gruppert i fire hovedgrupper; strategiutvikling, strategisk vekst, produktlønnsomhet og datterselskap. Banken har vurdert kapitalbehovet for strategisk risiko som moderat.

3.6 Forretningsrisiko

Forretningsrisiko er risiko for uventede inntektssvingninger som har andre årsaker enn kredittrisiko, markedsrisiko eller operasjonell risiko. Bankens inntjening skal være et produkt av kunderelaterte aktiviteter, ikke finansiell risikotaking. Ved vesentlige endringer i, eller etablering av nye, produkter eller forretningsområder skal det foreligge en vurdering av konsekvens for konsernets og de berørte selskapers risiko før iverksettelse. Banken har vurdert kapitalbehov for forretningsrisiko som moderat, hvor forventet økt konkurranse i kjerneområdet utgjør hovedelementet.

3.7 Omdømmerisiko

Kritiske suksessfaktorer for å bevare et godt omdømme vurderes å være kompetente medarbeidere, korrekte holdninger og handlemåter, god intern og ekstern kommunikasjon, og velfungerende målemetoder. Banken gjennomfører egne målinger av kundetilfredshet, i tillegg til å være inkludert i regionale omdømmemålinger. Det vurderes å være et moderat kapitalbehov knyttet til omdømmerisiko.

3.8 Systemrisiko

Systemrisiko vil kunne beskrives som smitteeffekter til og fra egen bank ved finansiell uro. Systemrisiko relatert til Sparebanken Møre henger tett sammen med de øvrige risikoområdene, spesielt likviditetsrisiko, kredittrisiko, motpartsrisiko og operasjonell risiko.

3.9 Konsentrasjonsrisiko på andre områder enn kreditt

Ut over konsentrasjonsrisiko knyttet til kreditt er banken også eksponert for konsentrasjonsrisiko knyttet til motpartsrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko og operasjonell risiko. Banken har vurdert kapitalbehovet for disse former for konsentrasjonsrisiko som moderat.

3.10 Pantsetting av egne aktiva

Sparebanken Møres finansieringsstruktur har endret seg de senere årene med en økt betydning av sikret finansiering. Dette gjennomføres ved utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) via Møre

Boligkreditt AS. For bankkonsern som helhet er det en fordel å kunne diversifisere finansieringen gjennom flere ulike finansieringskilder. Sparebanken Møre har inkludert i risikostyringen og i beredskapsplaner

rammer og kontrolltiltak for håndtering av risiko knyttet til pantsetting av egne aktiva.

Ved utgangen av 2013 var status for pantsatte aktiva som vist i tabellen nedenfor når det gjelder overføring av boliglån til Møre Boligkreditt AS (tall i mill. kroner).

Utlån konsern	46 428
PM utlån konsern	30 454
PM utlån overført Møre Boligkreditt AS	14 864
Innskudd konsern	28 056
Obligasjonslån med fortrinnsrett (OMF)	13 698
Andel utlån konsern overført boligkredittselskap	32 %
Andel PM utlån overført boligkredittselskap	49 %
Innskuddsdekning konsern	60 %
Innskuddsdekning morbank	89 %

3.11 Scenariomodellering og stresstester

I forbindelse med ICAAP gjennomføres det to ulike typer scenariomodelleringer og stresstester. Den første metoden baserer seg på simuleringer i forhold til basisalternativet i langsiktig strategisk plan (økonomisk simuleringsmodell). Den andre metoden har fokus på stresstesting av kredittområdet.

Basisalternativet i den økonomiske simuleringsmodellen er det som i langsiktig strategisk plan legges til grunn som den budsjetterte økonomiske utviklingen i planperioden, som er kommende 5 år. Med utgangspunkt i basisalternativet gjennomføres det en rekke simuleringer av alle

indikatorene enkeltvis for å se hvordan disse påvirker Sparebanken Møres økonomiske utvikling vedrørende nivå for kjernekapital, ren kjernekapital, mulighet til å utbetale utbytte og andre nøkkeltall. Dette er simuleringer utover det som allerede er inkludert i basisalternativet.

I 2013 er følgende scenarioer simulert på i den økonomiske simuleringsmodellen:

Alternativ 1 - er reduserte marginer med 0,15 p.e. for NL og PM, både på innskudd og utlån i hele perioden

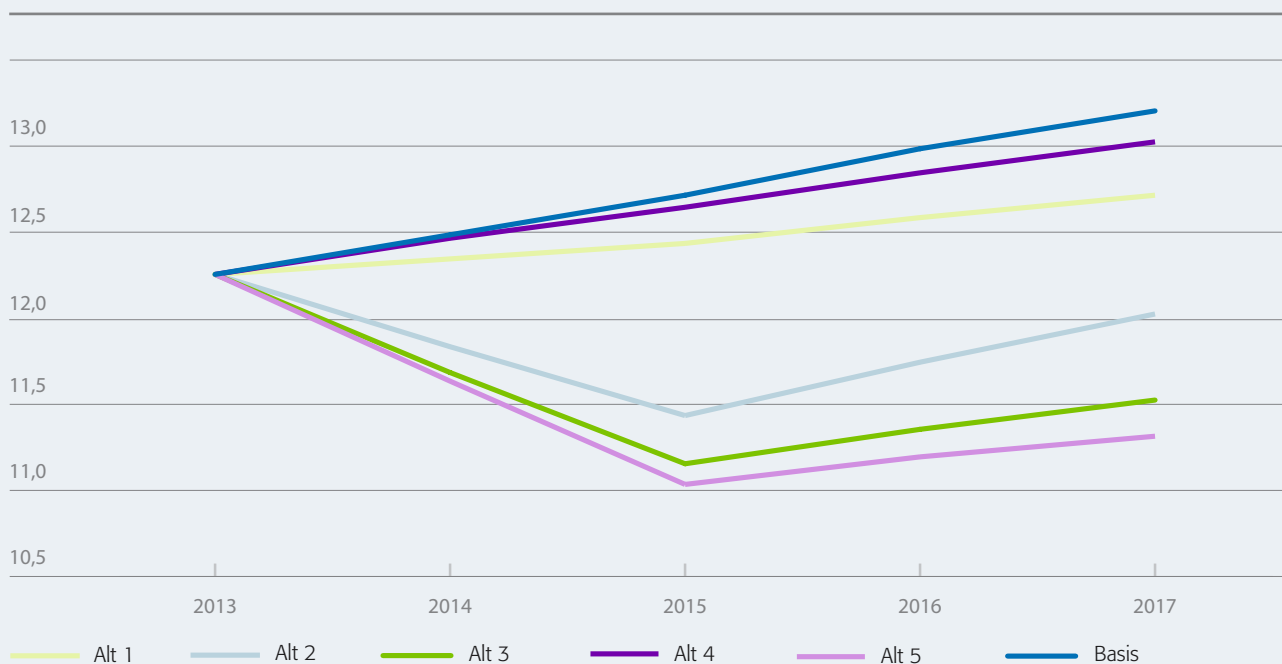
Alternativ 2 - er økte tap i 2014 og 2015, 3,00 % på NL og 0,50 % på PM

Alternativ 3 - er alternativ 1 og 2 kombinert sammen

Alternativ 4 - er sterk reduksjon i innskuddsveksten i 2014 og 2015

Alternativ 5 - er lik alternativ 3, men med tillegg for tap knyttet til risiko for tap innenfor andre risikoformer omtalt i ICAAP-dokumentet

Simuleringsalternativenes effekt på Sparebanken Møres kjernekapital viser følgende utvikling for de ulike alternativene gjengitt over (beregnet i henhold til standardmetoden):

Beregningene viser at Sparebanken Møre har en robust kapitaldekning til å håndtere ekstreme situasjoner. Store kredittap er det som i utgangspunktet har størst effekt, både i forhold til kjernekapitaldekning og resultatutvikling.

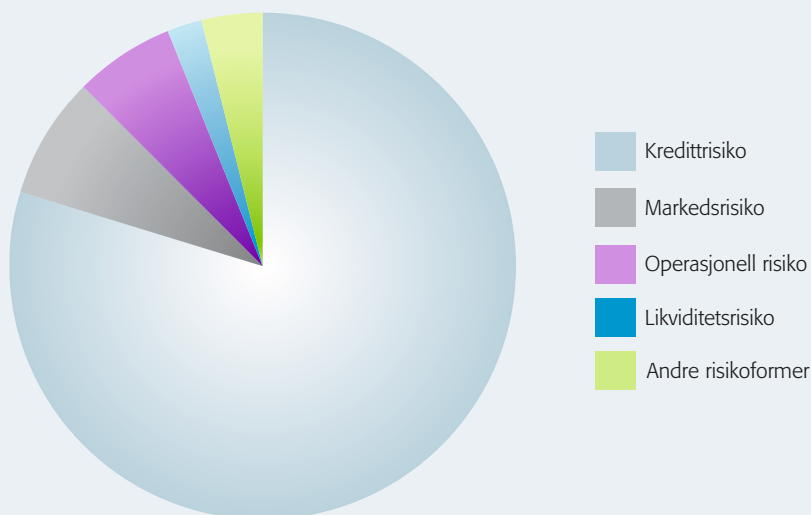
Gjennomføring av stresstester for kredittområdet

er fastsatt i styrevedtatt dokument "Retningslinjer for stresstesting og konsentrasjonsrisiko". Stresstest av kredittområdet består av sensitivitetsanalyser og scenarioanalyser. Konsernets scenarioanalyse tar utgangspunkt i en definert makroøkonomisk hard nedgangskonjunktur som ventes å kunne opptre så sjelden som i 1 av 25 år. Scenarioet defineres av

Sparebanken Møres sjeføkonom, og oppdateres årlig. Selve stresstesten gjennomføres ved å stresse de konjunktursensitive inputparameterne i Sparebanken Møres risikostyringsmodeller. De enkelte parameterne økes eller reduseres avhengig av de innvirkninger stressscenarioet har.

3.12 Kapitalfordeling

Sist gjennomførte ICAAP i Sparebanken Møre førte frem til følgende kapitalfordeling innenfor de ulike risikoområdene:

I ICAAP er det ikke tatt hensyn til eventuelle diversifiseringseffekter mellom ulike risikoområder.

Identifisert kapitalbehov gjennom ICAAP utgjorde 66,8 % av faktisk ansvarlig kapital pr 31.12.2012.

3.13 ICAAP - prosess og metodikk

Sparebanken Møres ICAAP er tilpasset det ståsted konsernet har ressursmessig, kompetansemessig, modellmessig og erfaringsmessig. Vurdering av kapitalbehov bygger på en vurdering av risikoprofil og en vurdering av kvaliteten på styring og kontroll. Konklusjonene er basert på tallmateriale og profesjonelt skjønn. I noen tilfeller baseres kapitalnivået på standardmetoden.

Det er utarbeidet egne styrevedtatte retningslinjer for ICAAP. Den er en vesentlig og integrert del av Sparebanken Møres årlige strategiprosess. Normalt

skal prosessen gjennomføres én gang pr år. Det kan inntreffe hendelser som gjør det nødvendig å gjennomføre/revidere ICAAP oftere enn én gang årlig. De interne retningslinjene angir hendelser som medfører at formelle vurderinger rundt dette må gjennomføres.

Retningslinjene for ICAAP legger føringer for en bred deltakelse fra ulike ledernivå i Sparebanken Møre, samt fra ulike avdelinger og seksjoner. Styret er delaktig i årlig ICAAP gjennom utarbeidelse av langsiktig strategisk plan. I tillegg blir styret (herunder også revisjonsutvalget) på ulike tidspunkt gjennom året involvert ved revidering av sentrale styringsdokument i

Sparebanken Møre, samt mottar løpende rapportering gjennom året om utviklingen i konsernets risikosituasjon. Konsernets internrevisor, BDO, involveres i konsernets ICAAP. De holdes orientert om prosessen løpende, gir innspill underveis, og gjennomgår dokumentasjon som oversendes styret. Gjennom året gjennomfører internrevisor også sine egne risikovurderinger, og har herunder etablert et samarbeid med avdeling Compliance og risikokontroll i forhold til risikovurderinger og koordinering av kontroll- og overvåkningsarbeid. Med bakgrunn i dette utarbeider internrevisor en egen evaluering/rapport om Sparebanken Møres ICAAP.

4 FORSKJELLER I REGULATORISK OG ØKONOMISK KAPITALBEHOV (PILAR 1 OG PILAR 2)

4.1 Kreditrisiko

Sparebanken Møre benytter standardmetoden for beregning av kapitalbehovet for kreditrisiko under Pilar 1. I Pilar 2 benyttes interne modeller for beregning av risikojustert kapital. I tillegg er det beregnet risikojustert kapital for konsentrasjonsrisiko.

4.2 Markedsrisiko

Etter standardmetoden har ikke banken posisjoner som innebærer at det beregnes kapitalbehov for markedsrisiko. I bankens egen vurdering i Pilar 2 beregnes økonomisk kapital for markedsrisiko.

4.3 Operasjonell risiko

Beregningsgrunnlaget for operasjonell risiko beregnes etter basismetoden. I pilar 1 legges gjennomsnittlig inntekt de tre siste år til grunn for beregningen, mens i pilar 2 tar hensyn til den forventede inntektsutvikling de neste tre år.

5 GODTGJØRELSESORDNING

Bankens har styrevedtatte retningslinjer for godtgjørelsesordning som følger Finanstilsynets forskrift fra 1. desember 2010. Det er etablert et kompensasjonsutvalg som velges av og blant styrets medlemmer, og styret er ansvarlig for å godkjenne og vedlikeholde godtgjørelsespolitikken, samt overvåke og vurdere effektene av denne.

Banken opererer ikke med incentivbasert avlønning for noen av bankens ansatte. Det er etablert en kollektiv bonusordning, med et felles beregningsprinsipp for alle ansatte (eventuelt avkortet i forhold til ansettelsestid eller stillingsbrøk). Administrerende direktør er ikke omfattet av denne ordningen. Bonusens størrelse er avhengig av konsernets overordnede måloppnåelse i forhold til langsiktig strategisk

plan. Den enkelte ansatte kan utover dette motta et engangstillegg basert på måloppnåelse i forhold til individuell handlingsplan.

Bonus utbetales i form av tildeling av egenkapitalbevis (fra Sparebanken Møres beholdning av egne egenkapitalbevis) samt et kontantbeløp. Minimum 50 % av bonusen skal være i form av egenkapitalbevis, som verdsettes til markedsverdi på oppgjørstidspunktet. Egenkapitalbevisene må holdes minimum ett år før eventuelt salg.

I henhold til forskrift er det definert en gruppe med ledende ansatte. Dette er personer tilknyttet konsernets ledergrupper, samt personer med vesentlig betydning for konsernets risikoeksponering, personer

med ansvar for kontrolloppgaver, samt tillitsvalgte. Bonus og engangstillegg til denne gruppen følger egne regler. Dette innebærer blant annet at tildelte egenkapitalbevis må holdes i minimum tre år før salg, og disponeres med inntil 1/3 pr år.

Fastsettelsen av lønn til administrerende direktør besluttet av styret. Styret blir informert om lønn og annen godtgjørelse til de medarbeiderne som rapporterer til administrerende direktør. Det er ikke kontrakter mellom medlemmer av styre, ledelse eller tilsynsorganer og konsernet som fastsetter ytelser ved avslutning av ansettelsesforholdet. Administrerende direktør har kontraktsfestet 6 måneders oppsigelsestid.

SPAREBANKEN MØRE

Keiser Wilhelms gate 29/33

Pb. 121 Sentrum, 6001 Ålesund

Telefon 70 11 30 00

Telefax 70 12 26 70

sbm.no